

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти сутності доходів та видатків спеціального фонду бюджету. Зроблено аналіз структури спеціального фонду бюджету. За результатами дослідження розроблено пропозиції щодо вдосконалення відображення доходів та видатків спеціального фонду в обліку.

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты сущности доходов и расходов специального фонда бюджета. Сделан анализ структуры специального фонда бюджета. По результатам исследования разработаны предложения по улучшению отражения доходов и расходов специального фонда бюджета.

Annotation. In the article theoretical aspects of essence incomes and charges special fund of the budget are examined. The analysis structure of the budget special fund is made. By results of research offers on improvement of reflection incomes and charges special fund of the budget are developed.

Ключові слова: бюджетна установа, органи виконавчої влади, спеціальний фонд, доходи, видатки.

Безпосередня участь бюджетних установ у процесі виконання бюджетів зумовлює посилену увагу до їх фінансово-господарської діяльності загалом та ведення бухгалтерського обліку зокрема. Бухгалтерський облік стає невід'ємною стадією процесу виконання бюджету. Доходи, видатки та витрати бюджетних установ є самостійними об'єктами обліку, проте в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ розглядаються у взаємозв'язку. Існуюча система бухгалтерського обліку не повною мірою відповідає сучасній господарській практиці державних виконавчих органів. Система господарювання в ринкових умовах, становлення якої відбувається в Україні, об'єктивно передбачає необхідність пошуку і формування варіантів ведення обліку в бюджетних установах, що відповідали б новим соціально-економічним відносинам і процесу реформування бухгалтерського обліку. Отже, дослідження обліково-аналітичних аспектів даних облікових об'єктів на сьогодні є вкрай актуальним.

Проблеми бухгалтерського обліку в бюджетних установах розглянуті в працях відомих вітчизняних та російських економістів: Альошина С. М., Андреева І. А., Білухи М. Т., Белова А. М., Бойко Є. М., Вороніна Є. П., Д. Гризоглазова [1], Джоги Р. Т., Легкоступ І. І. [2], Лондаренко О. О. [3], Міхальчука Ф. С., Онищука В. М., Полевого І. Н., Родіонової В. І., Сенчагова В. О., Чечуліної О. О. та ін. Належне місце у розробці цих питань належить вченим західної школи – Ш. Бланкарту, Р. Масгрейву, У. Уотсу, Ч. Тібу, Х. Циммерману та ін. У більшості робіт бюджетний бухгалтерський облік відображається як інструмент забезпечення централізованого управління діяльністю таких установ. Разом з тим, питання фінансової самостійності місцевих бюджетів, зокрема органів виконавчої влади, не знайшли достатнього відображення в науковій літературі.

Мета наукового дослідження полягає в розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики й організації бухгалтерського обліку доходів та видатків у бюджетних установах (органах виконавчої влади) за допомогою сучасних облікових систем, форм і методик в умовах застосування автоматизації.

Для даного дослідження поставлені такі завдання: визначити сутність спеціального фонду бюджету; розкрити зміст понять "доходи" та "видатки"; розглянути структуру доходів та видатків спеціального фонду; визначити напрями удосконалення обліку доходів та видатків спеціального фонду; розробити рекомендації з організації обліку спеціального фонду в бюджетних установах на умовах її автоматизації.

Об'єктом даного дослідження є бюджетні установи, зокрема органи виконавчої влади.

Предметом дослідження обрано методику і організацію обліку доходів і видатків спеціального фонду в бюджетних установах, зокрема органах виконавчої влади.

У загальній системі бухгалтерського обліку бюджетних установ саме облік доходів і видатків є найскладнішим і найвідповідальнішим, про що, до речі, свідчить традиційна друга назва системи – бухгалтерський облік виконання кошторису доходів і видатків. Отже, питання організації обліку зазначених напрямків потребує найдокладнішої розробки й опрацювання.

Основним плановим документом, який підтверджує повноваження щодо отримання доходів та здійснення видатків бюджетною установою, є кошторис, який складається зі спеціального та загального фондів. Важливою складовою є кошти спеціального фонду, які розглянуті в даному дослідженні в розрізі доходів та видатків.

У системі фінансування бюджетних установ України значне місце займає спеціальний фонд. Він містить обсяг надходжень зі спеціального фонду бюджету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення видатків спеціального призначення, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій [4]. Уперше поділ державного та місцевого бюджетів на загальний та спеціальний фонди було здійснено у 2000 р. відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2000 рік" [5]. Усі позабюджетні кошти бюджетних установ і організацій, що утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України, включено до спеціального фонду Державного бюджету України як власні надходження цих установ і організацій та відповідні

бюджетним установам створила держава. Таким чином, бюджетна установа за рахунок надходжень спеціального фонду проводить видатки, які недостатньо покриваються із загального фонду бюджету або не покриваються зовсім [2, с. 23]. Існування спеціального фонду бюджету законодавчо встановлено Бюджетним кодексом України [4]. Ним визначено, що спеціальний фонд бюджету включає:

усі доходи бюджету, що мають спеціальне призначення, у тому числі власні надходження бюджетних установ, гранти або дарунки (у вартісному обчисленні) на конкретну мету;

усі видатки бюджету за рахунок доходів спеціального фонду бюджету [4].

Джерела спеціального фонду бюджету визначаються виключно законами України. Так, згідно з діючим законодавством, до власних надходжень бюджетних установ та організацій належать: спеціальні кошти бюджетних установ, інші власні надходження та кошти, що отримані установою на виконання окремих доручень [5]. У зв'язку з тим, що на сьогоднішній день широко розповсюджено одержання бюджетними установами гуманітарної та благодійної допомоги, добровільних пожертвувань тощо, та суми цих коштів займають значну питому вагу в об'ємі спеціального фонду, доцільно буде запропонувати з переліку коштів, отриманих установами на виконання окремих доручень, вилучити зазначені кошти, при цьому перелік власних надходжень бюджетних установ доповнити розділом "Благодійні внески, спонсорські кошти та гуманітарна допомога".

Під час відображення в обліку доходів спеціального фонду важливе значення має джерело доходів [1, с. 11]. Тому під час розгляду обліку коштів спеціального фонду можна зробити висновок, що існуючий план рахунків у бюджетних установах не зовсім досконалий. Так, його доцільно буде доповнити такими субрахунками:

субрахунок 717 "Доходи за благодійними внесками, спонсорськими коштами та гуманітарною допомогою" – для узагальнення та систематизації інформації щодо надходження спонсорських, благодійних внесків та іншої гуманітарної допомоги;

субрахунок 718 "Кошти на виконання окремих доручень" – для узагальнення та систематизації інформації щодо надходження коштів на виконання окремих доручень;

субрахунок 815 "Видатки за благодійними внесками, спонсорськими коштами та гуманітарною допомогою" – для відокремлення та накопичення видатків за рахунок спонсорських, благодійних внесків та іншої гуманітарної допомоги;

субрахунок 816 "Видатки за рахунок коштів на доручення" – для відокремлення та накопичення видатків, проведених за рахунок коштів, які надійшли на виконання окремих доручень.

Враховуючи те, що залишок за статтею "Результат виконання кошторису за спеціальним фондом" "Балансу" (форма № 1) визначається загальною сумою, варто запропонувати ввести до даної форми додаткові рядки, які будуть повною мірою відображати результат виконання кошторису за окремими коштами спеціального фонду. Так, доцільно буде доповнити статтю двома додатковими рядками з урахування окремих доручень та інших власних надходжень.

У бюджетних установах, зокрема органах виконавчої влади, широко застосовується меморіально-ордерна форма бухгалтерського обліку. Однак дана форма обліку має суттєві недоліки, основними з яких є трудомісткість, недостатня пристосованість облікових реєстрів до системи звітних показників та те, що вона розрахована переважно на обробку інформації вручну. Варто запропонувати застосування в бюджетних установах журнально-ордерної форми обліку, яка буде розроблена з урахуванням особливостей обліку в бюджетних установах.

Враховуючи, що в сучасних умовах ефективно функціонування системи управління доходами і видатками спеціального фонду в бюджетних установах неможливе без застосування сучасних автоматизованих систем і новітніх комп'ютерних технологій, у ході проведення дослідження запропоновано провести комплексну автоматизацію облікових робіт щодо ланки обліку доходів та видатків у бюджетних установах (органах державного управління).

Автоматизовані робочі місця працівників бухгалтерського обліку визначають інформацію, яка обробляється, роблять неможливими дублювання обробки інформації, скорочують час на обробку інформації, виключають час телефонного спілкування між підрозділами для уточнення необхідної інформації та визначають відповідальних за коректність (достовірність) інформації, яка формується для аналізу даних кожного підрозділу бюджетної установи.

Таким чином, розроблені рекомендації та пропозиції сприятимуть удосконаленню методики обліку доходів і видатків спеціального фонду бюджетних установ та визначенню результату виконання кошторису за спеціальним фондом органів державного управління в сучасних умовах господарювання.

У статті обґрунтовано теоретичні й організаційно-методичні положення стосовно вдосконалення методики та організації обліку доходів і видатків спеціального фонду бюджетних установ. Запропоновані положення дадуть змогу спрощеного та більш зручного відображення складових спеціального фонду бюджету, зокрема коштів на доручення та суму матеріальної допомоги. Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення обліку доходів і видатків коштів спеціального фонду бюджетних установ, спрямовані на підвищення оперативності та якості обліку, що дозволяє забезпечити високу ефективність процесу управління спеціальним фондом бюджетної установи. Таким чином, розроблені пропозиції дають можливість удосконалити організацію бухгалтерського обліку спеціального фонду в системі управління сучасних бюджетних установ, в тому числі органах державного управління.

Дослідження обліково-аналітичних аспектів таких об'єктів, як доходи та видатки спеціального фонду бюджетних установ, на сьогоднішній день знайшли відображення в науковій літературі. В умовах економіки з ринковим механізмом бюджетні відносини є основним інструментом регулювання соціально-економічних відносин. З огляду на це організація облікового та аналітичного процесу відображення доходів і видатків спеціального фонду бюджетних установ потребує подальшого більш докладного та ретельного дослідження в теорії та на практиці.

Наук. керівн. Жовтопуп М. М.

Література: 1. Гризоголазов Д. Доходи місцевих бюджетів: сучасний стан та перспективи / Гризоголазов Д. // Ринок цінних паперів в Україні. – 2008. – № 5–6. – С. 11–12. 2. Легкоступ І. І. Теоретичні та практичні аспекти видатків місцевих бюджетів України в сучасних умовах / Легкоступ І. І. // Економіка, фінанси і право. – 2010. – № 2. – С. 22–26. 3. Лондаренко О. О. Економічна природа видатків та її вплив на обліково-аналітичні аспекти бюджетних установ / Лондаренко О. О. // Економіка, фінанси і право. – 2008. – № 9. – С. 15–18. 4. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу
www.rada.gov.ua.

5. Про Державний бюджет України на 2000 рік : Закон України від 17.02.2000 р. № 1458-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.